מנא ליה נפקא [1]מאו בגד דתניא בגד אין לי אלא בגד [א]שלשה על שלשה בשאר בגדים מניין ת"ל או בגד ואביי האי או בגד מאי עביד ליה מיבעי ליה לרבות שלש על שלש בצמר ופשתים דמטמא בשרצים ורבא גלי רחמנא גבי נגעים והוא הדין לשרצים ואביי איכא למיפרך מה לנגעים שכן שתי וערב מטמא בהם ואידך אי ס"ד נגעים חמירי לכתוב רחמנא גבי שרצים וליתו נגעים מינייהו ואידך נגעים משרצים לא אתו דאיכא למיפרך מה לשרצים שכן מטמא בבעדשה (א)אמר אביי האי תנא דבי רבי ישמעאל מפיק מאידך תנא דבי ר' ישמעאל דתני דבי רבי ישמעאל בגד אין לי אלא בגד צמר ופשתים [ב]מניין לרבות צמר גמלים וצמר ארנבים נוצה של עזים והשירין והכלך והסריקין תלמוד לומר או בגד רבא אמר כי לית ליה להך תנא דבי רבי ישמעאל בשאר בגדים שלש על שלש שלשה על שלשה אית ליה והא רבא הוא דאמר שלשה על שלשה בשאר בגדים לרשב"א אית ליה לתנא דבי רבי ישמעאל לית ליה הדר ביה רבא מההיא ואב"א (ב)הא (ג)רב פפא אמרה רב פפא אמר אף כל [ג]לאתויי כלאים כלאים בהדיא כתיבי ביה [2]לא תלבש שעטנז צמר ופשתים יחדיו ס"ד אמינא ה"מ דרך לבישה אבל בהעלאה כל תרי מיני אסור ולאו ק"ו הוא ומה לבישה דקא מיתהני כולי גופיה מכלאים אמרת צמר ופשתים אין מידי אחרינא לא העלאה לא כ"ש אלא דרב פפא (ד)בדותא היא רב נחמן בר יצחק אמר אף כל לאתויי

מאו בגד. דכתיב בשרצים. או ריבויא הוא: **דתניא** ל"ג. דאי מתניתא היא היכי פליג עלה אביי ואמר מיבעיא ליה לשלש על שלש הא תנא תני בהדיא שלשה על שלשה בשאר בגדים מניין אלא דרשא דרבא היא: **גלי רחמנא בנגעים.** דרבייה מן והבגד וה"ה לשרצים דכיון דכתיב בהן בגד כי התם מיניה ילפינן בבנין אב: שרצים אין שתי וערב מטמא בהן דבגד כתיב בהו ולא שתי ולא ערב: **ואידך אי ס"ד.** ורבא אמר לך על כרחיך לשלשה על שלשה בשאר בגדים אתא דאילו ג' על ג' בצמר ופשתים בשרצים מנגעים יליף דאי נגעים חמירי לכתוב רחמנא האי ריבויא בשרצים ולשתוק מריבויא דהבגד בנגעים אלא לדרשא אחריתי אתא: **בכעדשה.** ונגעים בעינן כגריס: **מפיק מאידך.** כלומר מולא הוא מסברת אידך תנא דפליג עליה דאשכחן דמרבי שאר בגדים לטומאת שרצים: **של עזים.** קרי נוצה על שם שאין גוזזין אותם אלא מורטין: **רבא אמר כי לית ליה.** לתנא דרישא בשאר בגדים בשרצים ג' על ג' דילמד סתום מן המפורש אבל שלשה על שלשה בשרצים אית ליה בהו דאיתרבו מאו בגד: **הדר ביה רבא מההיא.** ואמר דתנא דבי רבי ישמעאל ורשב"א אמרו דבר אחד ולאו כאביי אלא דלתרוייהו בשאר בגדים(ה) טומאת ג' על ג' ליכא שלשה על שלשה איכא: **ואיבעית אימא הא.** שמעתא דסיפא לאו רבא אמרה אלא רב פפא אמרה לאוקמי תרוייהו תרי תנאי דרבי ישמעאל כהדדי ולמימר דמודה תנא דרישא דיש טומאת שרצים בשאר בגדים: ה"ג **דרב פפא אמר אף כל לאתויי כלאים.** אף כל דתנא דרישא דקאמר אף כל בגדים סתם צמר ופשתים לאו לפרושי בגדים סתומים דטומאה קא אתי דבשאר טומאה ודאי מטמאו שאר בגדים דאיתרבו מאו בגד אלא לפרושי בגד האמור בכלאים סתם ובגד כלאים שעטנז וגו' הלכך לרב פפא א)לא מפיק האי תנא מילתיה דהאי תנא והך פירוקא דסיפא איהו אמרה ולא איתמר כדאמרת ליה אליבא דרבא דמפליג בין ג' על ג' לשלשה על שלשה אלא הכי איתמר רב פפא אמר לא מפיק האי תנא מאידך תנא דאף כל לאתויי כלאים דכי הוה מוקמינן ליה כרבא הוה צריך לפלוגי דכיון דאף כל לטומאת שרצים נמי אתא על כרחיך אף כל למעוטינהו משלש על שלש כדין נגעים ואו בגד לרבויי שלשה על שלשה ואף על גב דלא מטמו שאר בגדים בנגעים דהא נתמעטו בתרי מיעוטי איתרבו בשרצים אבל לרב פפא לא מיבעי לן לפלוגי דכיון דאתרבו שאר בגדים לשרצים איתרבו לכל תורת צמר ופשתים בין לשלש בין לשלשה: **בהדיא כתיבי ביה.** צמר ופשתים לא תלבש שעטנז וגו': לאתויי

נפקא ליה מאו בגד דתניא בגד כו'. פירש בקונטרס דלא גרסינן דתניא דאי ברייתא היא היכי פליג אביי[א] ולאו פירכא היא דהא אביי מודה דאו אתא לרבות שאר בגדים לאידך תנא דבי רבי ישמעאל[ב] כדאמר אביי גופיה בסמוך והיינו ההיא ברייתא גופיה דלקמן[ג] אלא שקילרה רבא[ד] והא דקאמר לאביי האי או מאי עביד ליה היינו אליבא דרשב"א והיך תנא דבי רבי ישמעאל[ה] אבל לאידך תנא דבי ר' ישמעאל אתא או לרבות שאר בגדים אפי' לשלש על שלש כדפריש' לעיל ו)ולרבא דאמר לאידך תנא דבי רבי ישמעאל לא מרבה שאר בגדים אלא לשלשה על שלשה לא מפיק האי תנא דבי רבי ישמעאל מאידך וה"נ דהוה מצי למיבעיא הכא ורבא האי או להך תנא דבי ר' ישמעאל מאי עביד ליה דלא פליגי אביי ורבא אלא אליבא דרשב"א וכמו שדורש אביי כן צריך למדרש רבא אליבא תנא דבי ר' ישמעאל דהכא:

תלמוד לומר או בגד. תימה דלקמן בפרק במה אשה יוצאה (דף סג:) דרשינן מאו בגד לאריג כל שהוא טמא וכי תימא שקולים הם ויבואו שניהם מ"מ כי פריך ואביי האי או בגד מאי עביד ליה לימא דאיצטריך לאריג כל שהוא ואפי' אם נמחק שם ספרים דכתוב בהן או בגד וניגרוס דיליף מאו בבגד פשתים דכתיב גבי נגעים הניחא לרבא דיליף שרצים מנגעים על ידי דגלי רחמנא וה"ה לענין אריג כל שהוא אלא לאביי מאי איכא למימר[ו]: **מה לנגעים שכן** שתי וערב טמא בהן. אבל בשרצים לא כדאמר בפרק במה אשה (לקמן דף סד.) יכול שאני מרבה את החבלים ואת המשיחות ת"ל שק מה שק טווי ואריג אף כל טווי ואריג: **אי ס"ד** נגעים חמירי. הא ודאי דנגעים חמירי[ז] אלא מפר' הר"ס דה"ק אי ס"ד כדקאמרת דאו בגד לרבות ג' על ג' בצמר ופשתים דהא נגעים חמירי[ח]:

שבן מטמא בבעדשה. ורבא אע"ג דפירכא גמורה היא לא חשיב ליה דלא הוי אלא גילוי מילתא בעלמא דגלי רחמנא בנגעים דג' על ג' קרוי בגד בצמר ופשתים והוא הדין בשרצים והקשה ה"ר יעקב מקורביי"ל הקדוש ונימא ק"ו [הכי] מה שתי וערב דטהור בשרצים טמא בנגעים ג' על ג' שטמא בשרצים אינו דין שטמא בנגעים[ט] ויש לומר דכלים יוכיחו שמטמא בשרצים ולא בנגעים אף אני אביא ג' על ג' וכי תימא מה לכלים שכן אין מטמאין ואין נעשין אהל המת במחובר דג' על ג' נמי אין נעשה אהל כיון דלית ביה פותח טפח אי נמי שק יוכיח אי נמי בגד לבוע ובגד נכרי יוכיח שטמא בשרצים[י]ולא בנגעים כדאמר בת"כ וא"ת דהכא משמע דעדשה הוי פחות מכגרים ותימה לר"י בפסחים בריש אלו דברים (ד' סז:) קאמר מצורע חמור מבעל קרי שכן טעון פריעה ופרימה אדרבה בעל קרי חמור שכן מטמא במשהו סבר ליה כרבי נתן דאמר כחתימת פי האמה משמע דחתימת פי האמה לא הוי פחות מכגרים והתם לעיל מיניה קאמר זב חמור משרץ שכן טומאה יוצאה עליו מגופו ואי כעדשה הוי פחות מגרים ומחתימת פי האמה ליפרוך ב)מה לשרץ שכן מטמא בכעדשה ומיהו אי לא משמעתיה מסברא אין להקשות דאיכא למימר דכעדשה שהיא עבה כדמרדד לה הוי רחבה טפי מגרים:

מניין לרבות צמר גמלים. וא"ת [ז]צמר גמלים אמאי לא הוי בכלל צמר ומה צריך ריבוי וי"ל דסתם צמר הוא של כבשים אבל של גמלים לא איקרי צמר סתם אלא צמר גמלים וכן שאר צמר והואיל דיש להם שם לווי איצטריך ריבוי כדאמר באלו טרפות (חולין דף סג:) אזוב ולא אזוב כוחלית: **ונוצה של עזים.** תימה מאי איצטריך ריבוי לנוצה של עזים הא כתיב שק בהדיא בקרא ושק הוי מדבר הבא מן העזים כדמוכח בפרק במה אשה (לקמן דף סד:) ותירץ ר"י דשק הוי מן השער[יא] של עזים וההיא מיקרי שער ולא נוצה[יב] ומן הדק דאיקרי נוצה עושים בגדים ולא שק[יג] ועל שם שמורטין אותה כמו נוצת התרנגולין קרי ליה נוצה ואור"י דכן משמע בפרק ראשית הגז (חולין דף קלז.) דקאמר דראשית הגז אינו נוהג אלא ברחלים דאמר קרא ראשית גז לאנך ואתיא גיזה גיזה מגז כבשי יתחמם (איוב לא) ופריך התם ונילף גיזה גיזה מבכור ויהא נוהג אף בשוורים אמר קרא תתן לו ולא לשקו[יד] ופריך נוצה של עזים ליחייב אלמא נוצה לא הויא בכלל שק[טו]:

הדר ביה רבא מהחיא. ומשום שלא יחלוק ההוא תנא דבי רבי ישמעאל אהך הדר ביה מההיא דלעיל ולא מהך דהכא ואית ליה לרבא אף כל לאתויי שרצים וא"ת בריש יבמות (דף ד: ושם) היכי פריך הש"ס והא תנא דבי רבי ישמעאל לית ליה דרבא ההיא דהכנף מין כנף מנא ליה דלית ליה הא רבא אית ליה דאף כל קאי אשרצים דאי לאו אף כל ה"א דמיירי גבי שרצים בכל בגדים ואו לג' על ג' אבל השתא דאמר אף כל צמר ופשתים אצטריך או לרבות שלשה על שלשה בשאר בגדים אבל שלש על שלש בשאר בגדים לא[טז] וי"ל דהתם קאמר אליבא דרב נחמן בר יצחק דאמר אף כל לאתויי ציצית[יז] דהשתא ודאי[יח] לית ליה דרבא דאיהו מחייב שאר מינים בציצית: **אלא הא דרב פפא בדותא היא.** תימה לר"י דבריש יבמות (גם זה שם) משמע דלתנא דבי רבי ישמעאל אף כל לאתויי כלאים כי היכי דליהוי צמר ופשתים מופנה למדרש

מסורת הש"ס

א) מנחות לט:, **ב)** [ב"ק סז: שבועות כו. בכורות נד:], **ג)** [עי' מעל"ד תוספות ד"ה ר"פ], **ד)** [עי' מ"ש על הגליון פסחים יא.], **ה)** בס"א: טומאות, **ו)** כ' ת"י וכ"כ הרש"ל דהך ולרבא וכו' עד מאידך הוי גליון, **ז)** רש"ל,

◆

תורה אור השלם

1 וְכֹל אֲשֶׁר יִפֹּל עָלָיו מֵהֶם בְּמֹתָם יִטְמָא מִכָּל כְּלִי עֵץ אוֹ בֶגֶד אוֹ עוֹר אוֹ שָׂק כָּל כְּלִי אֲשֶׁר יֵעָשֶׂה מְלָאכָה בָּהֶם בַּמַּיִם יוּבָא וְטָמֵא עַד הָעֶרֶב וְטָהֵר: ויקרא יא לב

2 לֹא תִלְבַּשׁ שַׁעַטְנֵז צֶמֶר וּפִשְׁתִּים יַחְדָּו: דברים כב יא

◆

גליון הש"ס

תוס' ד"ה שכן מטמא וכו' ולא בנגעים כדאית' בת"כ. ומפורש כן במתני' רפי"א דנגעים:

◆

מוסף רש"י

מנין לרבות צמר גמלים כו'. דמטמאים בנגעים (מנחות לט:). **נוצה של עזים.** קרי נוצה לפי שאינו רך כשאר צמר (שם).

◆

רבינו חננאל

ואסיקנא הדר ביה רבה מההיא ואיתוקמה דאביי. ואמר רב נחמן בר יצחק אהא דתנא דבי רבי ישמעאל הואיל ונאמרו בגדים סתם ופרט לך הכתוב באחד מהן צמר ופשתים אף כל צמר ופשתים,

עין משפט נר מצוה

עא א מיי' פכ"ב מהל' כלים הל' א ופכ"ג הלכה ב:

עב ב מיי' פ"א מהל' כלים הלכה יא:

עג ג מיי' פ"י מהלכות כלאים הלכה א סמג לאוין רפג טוש"ע י"ד סימן רלא סעיף א:

◆

תוס' ישנים

א) וק"ק דהא רב פפא אמרה משמע ממש מילתא דרבא דאמר כי לית ליה ג' על ג' ונראה דלרב פפא נמי לא מרבינן שאר בגדים אלא דוקא שלשה על שלשה והא דקאמר לאתויי כלאים ניחא ליה למינקט כלאים דמילתא דפסיקא דלצמר ופשתים דוקא:

ב) וי"ל דבשילוח מחנות נפקא לן טמא שרץ מוכל טמא לנפש ולהכי ליכא למיפרך מה לשרץ שכן מטמא בכעדשה דאיכא למימר טמא מת יוכיח אבל צמר ופשתים אמאי לא נימא הכי טמא מת יוכיח דילפינן משרצים מג"ש דבגד ועור ומיהו איכא למיפרך מה להצד השוה שבהן שכן מטמא שק ושאר כלים:

◆

מוסף תוספות

א. בסמוך, למדרש 'או בגד' במילתא אחריתי, א"ו לאו מתניתא היא אלא סברא דרבא דדריש הכי. ריטב"א. ב. לקמן בשמעתין. רמב"ן. ג. דקתני 'מנין לרבות צמר רחלים'. רמב"ן. ד. וכ' בה שלשה על שלשה לפי סברתו. תוס' הרא"ש. ה. דאמרו דבר אחד דאין טומאה בשאר בגדים כלל. שיטה להר"ן. [ד]פליג אההיא מתניתא, אלא דפרכינן לי' דמ"מ קרא ד'או בגד' מאי עביד לי'. ריטב"א. ו. אריג כל שהוא בשרצים מנא ליה. תוס' הרא"ש. ז. והיאך אפשר לומר דנגעים לא חמירי, דהא שתי וערב מטמא בהם משא"כ בשאר טומאות דעלמא. ריטב"א. ח. [ו]לא ילפינן שרצים מינייהו. תוס' הרא"ש. ט. דהשתא לא שייך למפרך מחומרא דשרץ. תוס' הרא"ש. י. כיון דילפינן מצמר דכתוב בנגעים, וקרא סתמא כתיב צמר. תוס' הרא"ש. יא. הגס. תוס' הרא"ש. יב. ושיעורו ד' על ד'. תוס' הרא"ש. יג. ומרבי לי' הכא מ'או בגד' לשיעור שלש על שלש. תוס' הרא"ש. יד. פי' ללבושו ולא לשקו. ריטב"א. טו. והשתא נמי ניחא דלא תקשי לך דנוצה של עזים שמעינן מכל מעשה עזים דכתוב במת, דאי מהתם הו"א להוי כדין שק, דשק שיעורו ארבעה על ארבעה, קמ"ל 'או בגד' דמנוצה דהוא משיער הדק הוי שיעור כבגד שלש על שלש, ושער הגס דוקא הוי מארבעה על ארבעה. תוס' הרא"ש. טז. וסבר שפיר כתנא דבי ר' ישמעאל. תוס' יבמות ד: ד"ה ואפילו. יז. למעוטי שאר בגדים מציצית. רשב"א. יח. תנא דבי ר' ישמעאל. רשב"א.